

Būvniecības valsts
kontroles birojs

Prasības būvizstrādājumiem un būves konstrukcijām

Publicēts: 25.08.2020.

Ražotāja izdota ekspluatācijas īpašību deklarācija, attiecīgā būvizstrādājuma standartā noteiktā atbilstības deklarācija, tehniskā pase, instrukcija vai cita veida dokuments, kas satur informāciju par būvizstrādājuma ražotāju, identifikācijas zīmi, tehniskiem noteikumiem, kuriem būvizstrādājums atbilst, garantētām tehniskām un fizikālām īpašībām un paredzēto izmantojumu.

Pamatojums:

Būvizstrādājumu atbilstību apliecinājošā dokumenta veids ir atkarīgs no reglamentācijas līmeņa (jomas), kurā būvizstrādājums ietverts. Reglamentācijas līmeņi ir noteikti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 9.marta Regulu (ES) Nr.305/2011, *ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes Direktīvu 89/106/EEK* (turpmāk – Regula Nr.305/2011) un Ministru kabineta 2014.gada 25.marta noteikumiem Nr.156 „Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr.156).

Latvijas tirgū piedāvātos būvizstrādājumus, attiecībā uz kuriem piemērojami normatīvie akti un nepieciešami atbilstību apliecinājošie dokumenti, var iedalīt trīs grupās:

Būvizstrādājumi, uz kuriem attiecas saskaņotie standarti vai kuriem izdots Eiropas tehniskais novērtējums, un kuriem līdz ar to piemērojamas Regulas Nr.305/2011 prasības. Saskaņā ar Regulas Nr.305/2011 4.panta 1.punktu šīs grupas būvizstrādājumu atbilstību apliecinājošais dokuments ir ražotāja izdota ekspluatācijas īpašību deklarācija, kuras kopijai jābūt pievienotai piegādātajai būvizstrādājumu partijai. Vienlaikus norādāms, ka ekspluatācijas īpašību deklarācija ir elektroniskā formātā, un papīra formātā to piegādā tikai pēc speciāla pieprasījuma. Regulai Nr.305/2011 pakļauto būvizstrādājumu saraksts (standartu saraksts) ir pieejams Ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnē www.em.gov.lv sadaļā Nozares politika → Būvniecība → Būvizstrādājumu aprītes regulējums → Piemērojamo standartu saraksts. Šiem būvizstrādājumiem obligāti jābūt ar CE marķējumu.

Būvizstrādājumi (stikla šķiedras sieti, betons, tērauda stiegrojums), kuriem piemērojami Noteikumu Nr.156 1.pielikumā minētie Latvijas valsts standarti. Saskaņā ar Noteikumu Nr.156 30.² 4.pakašpunktu šīs grupas būvizstrādājumiem jāpievieno attiecīgā būvizstrādājuma standartā noteiktais atbilstību apliecinājošais dokuments (atbilstības deklarācija), kuras kopijai jābūt pievienotai piegādātajai būvizstrādājumu partijai. Attiecīgi šos būvizstrādājumus nedrīkst marķēt ar CE zīmi.

Būvizstrādājumi, kuri neietilpst ne pirmajā grupā, ne otrajā grupā, tātad tie, kuriem, nav piemērojamas saskaņoto standartu vai Noteikumu Nr.156 1.pielikumā minēto standartu prasības un kuriem nav izdots Eiropas tehniskais novērtējums. Saskaņā ar Noteikumu Nr.156 30.⁸ 2.apakšpunktu šīs grupas būvizstrādājumu atbilstību apliecinājošais dokuments ir tehniskā pase, instrukcija vai cita veida dokuments, kurā būvizstrādājumu ražotājs norāda vismaz šādu informāciju:

- ražotāja nosaukums, reģistrētais komercnosaukums vai reģistrētā preču zīme un kontaktadrese;
- būvizstrādājuma identifikācijas elements;
- tehniskie noteikumi, kuriem būvizstrādājums atbilst, ja tādi ir;
- garantētās tehniskās un fizikālās īpašības;
- paredzētais izmantojums.

Ar būvizstrādājumiem piemērojamiem normatīvajiem aktiem un nepieciešamajiem atbilstību apliecinājošajiem dokumentiem var iepazīties arī Patērētāju tiesību aizsardzības centra mājaslapā: <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/informacija-profesionalim>.

Kura standarta prasībām ir jāatbilst ugunsdrošo durvju ugunsizturībai?

Ugunsdrošām durvīm ir jāatbilst LVS EN 1634-1+A1:2018 "Durvju un aizvērtnu bloku, atveramu logu un ēku būvapkalmu elementu ugunsizturības un dūmu kontroles testi."

Būvizstrādājumi un reversais PVN

2018. gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi Pievienotās vērtības nodokļa likumā, kas paredz arī speciālā nodokļu režīma - reversā pievienotās vērtības nodokļa piemērošanu (turpmāk – PVN) būvizstrādājumu piegādēm.

Kopš 2017. gada nogales Ekonomikas ministrijas (EM) un Patērētāju tiesību aizsardzības centra (PTAC) speciālisti ir snieguši vairāk nekā 400 konsultācijas komersantiem par to, kādi izstrādājumi ir uzskatāmi par būvizstrādājumiem. EM, PTAC un Valsts ieņēmumu dienests (VID), pārrunājot ar nozari grozījumus PVN likumā, secināja, ka ir nepieciešams padziļināt Būvniecības likumā iekļautās būvizstrādājuma definīcijas skaidrojums.

Saskaņā ar Būvniecības likuma 1.panta 11.punktu, būvizstrādājums ir ikviens iestrādāšanai būvē paredzēts izstrādājums vai rūpnieciski izgatavota konstrukcija. Savukārt Būvniecības likuma 10.panta pirmā daļa nosaka, ka būvizstrādājumus atļauts piedāvāt Latvijas tirgū, kā arī stacionāri iebūvēt būvēs, ja tie ir derīgi paredzētajam izmantojumam, nodrošina būvei izvirzīto būtisko prasību izpildi un atbilst būvniecību regulējošu normatīvo aktu prasībām. Likumā noteiktā definīcija ir noteikta plaša, lai aptvertu visus iespējamus riskus saistībā ar būvē iestrādājamiem izstrādājumiem, līdz ar to ne vienmēr viennozīmīgi interpretējama.

Gadījumos, ja ir šaubas par kādu izstrādājumu, aicinām izvērtēt:

1) vai izstrādājums ir paredzēts iestrādāšanai būvē vai tās daļā (iebūvējot, iemūrējot, pieskrūvējot, piemetinot, pielīmējot) un

2) vai izstrādājums ietekmē kādu no Būvniecības likuma 9.pantā noteiktajām būtiskām būvei izvirzāmām prasībām (mehāniskā stiprība un stabilitāte; ugunsdrošība; vides aizsardzība un higiēna, tai skaitā nekaitīgums; lietošanas drošība un vides pieejamība; akustika (aizsardzība pret trokšņiem); energoefektivitāte).

Ja pastāv abi nosacījumi vienlaikus, izstrādājums uzskatāms par būvizstrādājumu.

Atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 25.marta noteikumiem Nr.156 "Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.156) būvizstrādājumus iedala trīs grupās. Par pirmo un otro grupu vairs nav saņemti jautājumi no nozares, tomēr jautājumi ir par trešo grupu.

Trešajā grupā, ņemot vērā plašo būvizstrādājuma jēdziena definīciju, ietilpst plašs izstrādājumu klāsts (visi būvizstrādājumi, kas nav iekļauti pirmajās divās grupās), [t.sk.](#) izstrādājumi, kuriem veicama atbilstības novērtēšana saskaņā ar Eiropas Savienības un nacionālajiem tiesību aktiem. Tā, piemēram, elektromontāžas materiāli, spiedieniekārtas, sūkņi, ūdensskaitītāji, sadales skapji, kā arī materiāli un izstrādājumi, kuriem var būt pielietojums gan iestrādāšanai būvē, gan citiem nolūkiem.

Attiecīgi, ja trešās grupas izstrādājumi atbilst citiem saistošajiem ES un nacionālajiem tiesību aktiem, kuri nosaka atbilstības novērtēšanas veikšanu un drošuma prasības, un tiem izsniegti šajos tiesību aktos noteiktie atbilstību apliecinātie dokumenti un marķējums, tie atbilst arī Noteikumu Nr.156 prasībām.

Par šīm izstrādājumu grupām ir papildināta informācija PTAC mājaslapas sadaļā "[Būvē droši](#)". Aicinām komersantus iepazīties ar informāciju par izstrādājumu grupām, lai izvairītos no lieku atbilstību apliecināto dokumentu, it īpaši

ekspluatācijas īpašību deklarāciju, izstrādes un pievienošanas izstrādājumiem.

Jautājumu gadījumā aicinām vērsties:

- EM par Būvniecības likumā ietvertās būvizstrādājumu definīcijas skaidrojumu e-pasts: andris.malnieks@em.gov.lv

- PTAC par būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanu, tiem nepieciešamajiem atbilstību apliecinošajiem dokumentiem e-pasts: Agnese.Cernaja@ptac.gov.lv

Vai būvizstrādājumu atbilstību apliecinošiem dokumentiem būvdarbu veikšanas laikā jāatrodas būvlaukumā?

Atbilstoši Vispārīgo būvnoteikumu 139.3.apakšpunktam, būvlaukumā atrodas būvdarbu veikšanai nepieciešamā dokumentācija, tai skaitā būvizstrādājumu atbilstību apliecinoši dokumenti, izņemot gadījumu, ja attiecīgā informācija un dokumenti ir pieejami Būvniecības informācijas sistēmā

Darba aizsardzības plāns un dokumentācija, kas sniedz informāciju par darba aizsardzības prasībām, veicot jebkādu darbu pēc būves nodošanas ekspluatācijā.

Pamatojums:

Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumu Nr.92 "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus" (turpmāk – Noteikumi Nr.92) 7.punktam darba aizsardzības koordinatora projekta sagatavošanas posmā ir fiziska vai juridiska persona, kurai pasūtītājs vai projekta vadītājs ir uzticējis šo noteikumu 15.punktā minēto pienākumu veikšanu projekta sagatavošanas posmā. Saskaņā ar minēto noteikumu 15.2., 15.3.apakšpunktu darba aizsardzības koordinatoram jāizstrādā:

- 1) darba aizsardzības plāns saskaņā ar šo noteikumu IV nodaļu (Darba aizsardzības plāns), iekļaujot arī pasākumus attiecībā uz šo noteikumu 3.punktā minētajiem būvdarbiem (būvdarbi, kas rada paaugstinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai);
- 2) atbilstoša dokumentācija, iekļaujot informāciju par darba aizsardzības prasībām.

Ar Noteikumu Nr.92 15.3.apakšpunktā norādīto atbilstošo dokumentāciju domāta dokumentācija, kas sniedz informāciju par darba aizsardzības prasībām, veicot jebkādu darbu pēc būves nodošanas ekspluatācijā.

Eiropas Padomes 1992.gada 24.jūnija Direktīvas 92/57/EEK par darba drošības un veselības aizsardzības minimālo prasību īstenošanu pagaidu vai pārvietojamajos būvlaukumos (astotā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16.panta 1.punkta nozīmē) 5.pantā minēti šādi dokumenti, kas projekta sagatavošanas posmā jāizstrādā darba aizsardzības koordinatoram (darba drošības un veselības aizsardzības lietu koordinatori):

- 1) darba drošības un veselības aizsardzības plāns, kurā izklāstīti noteikumi, kas jāievēro attiecīgajā būvlaukumā, ja nepieciešams, ņemot vērā rūpnieciskās darbības, kas notiek laukumā; šajā plānā ir jāiekļauj arī konkrēti pasākumi attiecībā uz darbu, kas ietilpst vienā vai vairākās šīs direktīvas 2.pielikumā minētajās kategorijās;
- 2) projekta raksturam atbilstīga dokumentācija, kurā iekļauta attiecīgā darba drošības un veselības aizsardzības informācija, kas jāņem vērā, veicot jebkādu sekojošu darbu.

Eiropas Komisijas sagatavotajā materiālā „Nesaistošas labas prakses vadlīnijas par to, kā saprast un īstenot Direktīvu 92/57/EEK (pagaidu un pārvietojamie būvlaukumi)” (pieejams <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6715&langId=lv>) norādīts, ka darba drošības un veselības aizsardzības dokumentācija ir galvenie dokumenti, kas izmantojami, lai palīdzētu identificēt un pārvaldīt riskus vēlākos projektēšanas darbos un būvdarbos un visa pabeigtā objekta "kalpošanas laikā" līdz tā galīgai demontāžai vai nojaukšanai. Dokumentācijā jāiekļauj atbilstoša darba drošības un veselības aizsardzības informācija, ko būtu lietderīgi ņemt vērā.

Vai ir pieļaujamas atkāpes no būvnormatīvos noteiktajām vides pieejamības prasībām?

Atkāpes ir pieļaujamas tikai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

Pamatojums:

Ministru kabineta 30.06.2015. noteikumu Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"" 7.punktā noteikts, ka vides pieejamības prasības var neievērot, projektējot publiskas būves atjaunošanu vai būves daļas, atsevišķas telpas pārbūvi, ja paredzētie risinājumi nav saistīti ar vides pieejamības nodrošināšanu vai arī tehniski nav iespējams ievērot tās saskaņā ar Būvniecības likuma 9.panta trešo daļu. Savukārt Būvniecības likuma 9.panta trešajā daļā teikts, ka atkāpes no būvniecību regulējošu normatīvo aktu tehniskajām prasībām būvprojektā pēc tā saskaņošanas ar attiecīgajām valsts un pašvaldību institūcijām ir pieļaujamas šādos gadījumos:

- 1) ar alternatīviem tehniskajiem risinājumiem tiek nodrošināta šā panta otrās daļas prasību izpilde (būtiskās prasības būvei un tās elementiem);
- 2) atjaunojot, pārbūvējot vai restaurējot ēkas ar kultūrvēsturisku vērtību, attiecīgās prasības tehniski nav iespējams ievērot vai to ievērošanas dēļ ēka zaudētu savu kultūrvēsturisko vērtību.

Atbilstoši Būvniecības likuma 12.panta trešās daļas 6.punktam būvvalde atbilstoši savai kompetencei izskata alternatīvus tehniskos risinājumus vides pieejamības nodrošināšanai, ja nepieciešams, lūdzot attiecīgās jomas nevalstisko organizāciju ekspertu viedokli gadījumos, kad būvprojektā nav iespējams ievērot būvnormatīvu tehniskās prasības.

Vai pasūtītājam būvprojekta sagatavošanas posmam vienmēr ir jānorīko darba aizsardzības koordinators?

Nē, ne vienmēr, tomēr, ievērojot būvniecības praksi, lielākajā daļā gadījumu, kad tiek veikti apjomīgi būvniecības darbi, tas ir nepieciešams.

Pamatojums:

Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumu Nr.92 "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus" (turpmāk – Noteikumi Nr.92) 9.punkts noteic, kad obligāti jāieceļ darba aizsardzības koordinators (projekta sagatavošanas koordinators), proti, ja būvlaukumā būvdarbus veic vairāki atsevišķu būvdarbu veicēji, pasūtītājs iecel vienu vai vairākus projekta sagatavošanas koordinators un projekta izpildes koordinators. Tātad, ja iepriekš ir zināms, ka visus darbus veiks tikai viens būvdarbu veicējs un netiks piesaistīts vēl kāds specializēts būvkomersants vai atsevišķs būvspeciālists, [t.sk.](#) pašnodarbināta persona, tad darba aizsardzības koordinatori (tajā skaitā arī darba aizsardzības koordinators projekta sagatavošanas posmam) nav jānorīko. Taču situācijā, kurā paredzams, ka būs galvenais būvdarbu veicējs un tomēr vēl vismaz viens atsevišķo būvdarbu veicējs (kaut vai viena pašnodarbināta persona), koordinatori ir jānorīko, jo Noteikumi Nr.92 pārņem Eiropas Padomes 24.06.1992. Direktīvas 92/57/EEK par darba drošības un veselības aizsardzības minimālo prasību īstenošanu pagaidu vai pārvietojamajos būvlaukumos (astotā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16.panta 1.punkta nozīmē) prasības. Saskaņā ar minētās direktīvas 3.panta pirmo daļu jebkuram būvlaukumam, kurā darbojas vairāk nekā viens darba uzņēmējs, klients vai projekta vadītājs iecel vienu vai vairākus darba drošības un veselības aizsardzības lietu koordinators atbilstīgi 2.panta e) un f) punktā sniegtajām definīcijām. Lielāka apjoma projektos lielākajā daļā gadījumu sagaidāms, ka būs vairāki būvdarbu veicēji un līdz ar to pasūtītājam ir būtiski līdz ar projektēšanas uzsākšanu norīkot pietiekami kvalificētu darba aizsardzības koordinators projekta sagatavošanas posmam. Praktiski visos valsts un pašvaldību projektos, kur nepieciešams rīkot konkursus, darba aizsardzības koordinators norīkošana ir nepieciešama.

Vai gadījumā, kad būvniecības darbus veiks tikai viens būvdarbu veicējs, obligāti ir nepieciešams, lai līdz būvdarbu uzsākšanai būtu izstrādāts darba aizsardzības plāns?

Nē, ne vienmēr, taču darba aizsardzības plāna izstrāde kā viens no izpildāmiem nosacījumiem ir obligāts tajos gadījumos, kad būvdarbus veiks vairāki būvdarbu veicēji.

Pamatojums:

Saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumu Nr.92 "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus" 11.punktu pasūtītājs nodrošina, lai pirms būvdarbu uzsākšanas tiktu izstrādāts darba aizsardzības plāns saskaņā ar šo noteikumu IV nodaļu, ja:

11.1. būvlaukumā būvdarbus veic vairāki atsevišķu būvdarbu veicēji;

11.2. tiek veikts kāds no šo noteikumu 3.punktā minētajiem būvdarbiem (būvdarbi, kas rada paaugstinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai);

11.3. saskaņā ar šo noteikumu 12.punktu ir nepieciešams nosūtīt iepriekšēju paziņojumu par būvdarbu veikšanu (ja paredzētais būvdarbu ilgums pārsniedz 30 darbadienas un būvdarbos vienlaikus tiek nodarbināti vairāk nekā 20 nodarbinātie; ja plānotais būvdarbu apjoms pārsniedz 500 cilvēkdienas (viena vai vairāku nodarbināto kopā nostrādātas darbadienas).

Vai vides pieejamības nodrošināšanai starp publiskas ēkas stāviem ir pieļaujami alternatīvi risinājumi liftam?

Jā, ir pieļaujami, ja tie piemēroti personām ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai.

Pamatojums:

Ministru kabineta 30.06.2015. noteikumu Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"" 7.punkts noteic, ka publiskās būvēs, kas ir augstākas par vienu stāvu, visu stāvu apkalpošanai paredz vismaz vienu pasažieru liftu vai izmanto citu risinājumu, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai. Tas nozīmē, ka alternatīvs risinājums liftam šādās ēkās būtu jebkāda celšanas iekārta, kas ir piemērota un droša cilvēku celšanai un kuru personai ar invaliditāti, [t.sk.](#) tādai personai, kas pārvietojas ratiņkrēslā, ir iespējams lietot bez citu cilvēku palīdzības.

Pagaidām gaiscaurlaidības testa veikšana nav obligāta prasība.

Pamatojums:

Ministru kabineta 2019.gada 25.jūnija noteikumu Nr.280 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 002-19 "Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika"" (turpmāk – LBN 002-19) 24.punktā ir noteikts, ka ēku gaiscaurlaidību nosaka saskaņā ar standartu LVS EN 9972:2016 "Ēku termiskā efektivitāte. Ēku gaisa caurlaidības noteikšana. Piespiedu ventilācijas metode (ISO 9972:2016)". Ja izvēlas veikt ēkas gaiscaurlaidību, to veic atbilstoši iepriekš minētā standartā noteiktajai 2.metodei - aizverot ēkā visus logus, durvis, lūkas. Arī iepriekšējā Latvijas būvnormatīvā LBN 002-15 "Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika" 26.punktā bija noteikts par ēkas gaiscaurlaidības noteikšanu.

Būvniecības regulējumā nav noteikts, ka tā ir obligāta prasība veikt ēkas gaiscaurlaidību. Publiskajos iepirkumos būvniecības ierosinātājs var noteikt šādu prasību – veikt ēkas gaiscaurlaidību un tad gan tā ir jāveic.

Lai noteiktu gaisa apmaiņu ēkā vai pārbaudītu, cik ēka ir hermētiska, veic gaisa caurplūdes spiediena testu. Mērīšanas procesā tiek noteikta gaisa caurplūde pie noteiktas spiediena starpības, ko rada kalibrēts ventilators. Atklājot vietas, caur kurām būvē cirkulē gaiss, tās iespējams noblīvēt, izmantojot attiecīgus materiālus, taču, lai izvairītos no liekiem izdevumiem nākotnē, jau būvējot jaunu celtni, būtu ieteicams izvēlēties materiālus ar pēc iespējas mazāku gaisa caurlaidību. Veicot ēkas hermētiskuma pārbaudi ar speciālu iekārtu, telpās tiek radīts pazemināts un paaugstināts gaisa spiediens, tādējādi imitējot vēja iedarbību vienlaikus uz visām ēkas pusēm un radot iekštelpu spiediena atšķirību no ārējā. Gaiscaurlaidību patlaban veic vairāki komersanti, un, protams šo testu var veikt ar atbilstošām iekārtām.

Dažās Eiropas valstīs ēku gaiscaurlaidības testa veikšana ir obligāta. Ir bijuši priekšlikumi, ka vajadzētu šos testus ieviest kā obligātus arī Latvijā trešās grupas publiskām ēkām, tāpēc Ekonomikas ministrija, veicot normatīvo aktu grozījumus to izvērtēs. Pagaidām tā nav obligāta prasība, kā arī nav noteiktas prasības, kuri to var veikt, kuri tiesīgi pārbaudīt, kā arī kvalifikācijas prasības šo testu veicējiem.